

ΚΑΡΔΙΑ ΣΚΕΠΤΙΚΙΣΤΟΥ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ ARDEL (Συνέχ. σελ. 27 κ. έ.)

— Μάλιστα. Έχεις πολύ δίκαιον νά μείνης μερικόν καιρόν εις τὸ Vevey. Ἡ ξένη κοινωνία εἶναι πολυάριθμος· ἔπειτα θὰ συναντήσετε ἐκεῖ τὴν γηραιάν σας φίλην Καν Grouville ἡ ὁποία δέχεται πολὺν κόσμον καὶ ἤτις, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῆς ιδιοσυγκρασίας της καὶ τῶν ὁρέξεών της, πρέπει ἐξάπαντος νὰ γνωρίζῃ ὅ,τι ἐκλεκτὸν καὶ πρωτότυπον περιλαμβάνει αὐτὴ ἡ ξενικὴ παροικία. . . Ὁ αὐτῆς εὐκολα θὰ συναντήσετε, εἴμαι βεβαία, ἀντικείμενον ἄξιον τῆς φρικτῆς σας ἀνατομικῆς ἐργασίας καὶ ἱκανὸν νὰ σᾶς ἐμπνεύσῃ ὀλόκληρον συλλογὴν ἀπὸ 'καίνας τὰς περιφήμους σημειώσεις, πού τόσον εἶναι περίεργον τὸ δημόσιον νὰ γνωρίζῃ. Πολὺ ζηλοτύπως τὰς φυλάττει, Ροβέρτε.

Μ' ἐν' ἀφρημένον κίνημα κατεπάτησε μὲ τὸ πόδι της ἓνα βῶλον χόματος, καὶ τὸ σοβαρὸν της βλέμμα εἶδειξε διάθεσιν διαχύσεως.

— Αἱ σημειώσεις μου, σᾶς παρακαλῶ νὰ τὸ πιστεύετε, δὲν ἀξίζουν τὴν τιμὴν πού τες κάμνετε αὐτὴν τὴν στιγμὴν. . . μιὰ σειρὰ φράσεων συντετημένων μὲ ὕφος τηλεγραφικὸν πού δὲν ἔχουν ἄλλην ἀξίαν παρὰ μόνον τὴν πιστότητά των.

Ἡ Ἰσαβέλλα δὲν ἐπέμεινε πλέον, φρενιασμένη ἀπὸ τὰς παντοτεινὰς ὑπεκφυγὰς του, παρ' ὅλην τὴν μεγάλην του λεπτότητα νὰ τὴν ἀφίνη νὰ εἰσχωρῇ ὀλίγον εἰς τὰ ἐνδύμυχα τῶν σκέψεών του. Οἱ περιπατηταὶ ἐγίνοντο σπανιώτεροι εἰς τὸν κήπον· ἀπεφάσισε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ἐπάνω θύραν τῆς ἐξόδου, ἡ ὁποία ὀρθάνοικτη ἄφηνε νὰ καθορᾷται ὁ διάδρομος τῶν Ἡλυσίων πλημμυρίζομενος ἀπὸ τὴν λάμψιν τοῦ δύνοντος ἡλίου· καὶ μ' ἓνα εἶδος χαριεντισμοῦ μὲ τὸν ὁποῖον ἐσκόπει νὰ κρύψῃ τὴν ἀπόφασίν της, ἠρώτησεν πάλιν.

— Καὶ ὅταν ἀνακαλύψῃς τὸ μικρόν σου αὐτὸ τέρας νεάνιδος, Ροβέρτε, εἶναι δυνατόν, χωρὶς πολλὴν ἀδιακρισίαν, νὰ σ' ἐρωτήσῃ τις πῶς θὰ κάμῃς διὰ νὰ σπουδάσῃς τὸ ἠθικόν του πρόσωπον, τὸ μόνον πού σ' ἐνδιαφέρει;

Ἐπὶ τῶν χειλέων τοῦ Ροβέρτου Νωρῆς ἀνεφάνη ἐκεῖνο τὸ ἴδιον παρὰξενον μισοχαμόγελον, τὸ θλιβερόν συνάμα καὶ σκαμπτικόν.

— Θὰ κάμω ὅπως ὅλοι οἱ φυσικοὶ πού ἐξετάζουν ἀξιοπεριέργους χρυσαλλίδας· τὰς βλέπουν μὲ τὸ μικροσκόπιον διὰ νὰ μάθουν πόθεν προέρχεται ἡ καλλονὴ των, καὶ ἀνακαλύπτουν ἐξαίφνης ἀτελείας καὶ ἐλαττώματα μὴ περιμενόμενα ἐκ πρώτης ὄψεως· καὶ τέλος μὴ βλέποντες εἰς τὰς λαμπρὰς αὐτὰς χρυσαλλίδας ὅπως καὶ εἰς τὰς ταπεινοτέρας ἀδελφάς των, παρὰ μόνον κἄτι τι ἄθλιον πρᾶγμα ἀπὸ σκόνην, ἀποστρέφουν καταφρονητικὰ τὴν κεφαλὴν των καὶ ζητοῦν νέον ὑποκείμενον παρατηρήσεων. Ἰδοὺ ἐπάνω κάτω, ἐκτὸς τῆς περιφρονήσεως, ὅλη ἡ ἱστορία τῆς μελέτης μου, ἐν Ἑλβετίᾳ.

— Μὰ εἴθετε ἐλεεινὸς ἄνθρωπος, Ροβέρτε, χωρὶς ἔχνος καρδίας! . . .

— Ἐχετε δίκαιον, Ἰσαβέλλα, χωρὶς ἔχνος καρδίας, τὸ ἀναγνωρίζω ταπεινῶς, εἶπεν,

παρραμερίζων διὰ νὰ τὴν ἀφήσῃ νὰ περάσῃ, διότι ἐστενοχωρήθησαν ἐντὸς τοῦ προδόμου ὅπου συνέρρεον οἱ ἐπισκέπται, ἐξερχόμενοι ἀπὸ τὰς αἰθούσας τῆς ζωγραφικῆς, κλεισμένως πλέον.

Ἐκεῖνη ἐπροχώρησε μερικὰ βήματα, κ' ἔπειτα ἐσταμάτησε διὰ νὰ τοῦ δώσῃ καιρὸν νὰ τὴν πλησιάσῃ. Πραγματικῶς ἦτον ὥραιότατη ἐκείνην τὴν ἡμέραν καὶ τούτου εἶχε πληρεστὰ-την συνείδησιν καὶ ἡ ἰδία. Οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ἐσπιθοβόλουν κάτω ἀπὸ τὴν σκιὰν τῶν ὀλίγων νωθρῶν βλεφαρίδων τῆς· τὰ μαῦρα τῆς μαλλιά, κυματιστὰ καὶ ἀδρά, ἐξήρχοντο καλλιτεχνικῶς ἀπὸ τὸ μικρὸ τῆς καποτάκι, ψάθινο ἀνοικτό, καὶ ἐχάιδευαν τὴν ζεστὴν ὠχρότητα τῆς ὤψεώς τῆς, ἡ ὁποία, εἰς τὸ γλυκερὸν φῶς τοῦ δειλινοῦ προσελάμβανε ἀσύγκριτον λάμψιν· καὶ ἡ μαλακὴ μέταξα τοῦ κορσὰζ αὐτῆς διέγραφεν εὐθαρσῶς τὰς ἀρμονικὰς γραμμὰς τοῦ ἐν πλήρει ἀνοιξίᾳ ἐπανωκορίου τῆς, τὸ ὁποῖον παρέτεινε μέση λυγρὴ ὡς νεαρᾶς παρθένου. Ἦτο φανερὸν πῶς πρὶ νὰ ἐξέλθῃ ἡ Ἰσαβέλλα ἐπέρασεν σεβαστὸν ἀριθμὸν λεπτῶν ἐμπρὸς στὸν μεγάλον γυριστὸν καθρέπτῃν τῆς, ὅπως ἐπιτύχῃ τὸ ἄψογον αὐτὸ σύνολον τελειότητος διὰ τὸ ὁποῖον ἦτο τόσον ὑπερήφανος. Ἀλλ' ὀλίγον ἔμελε τὸν Ροβέρτον· περισσότερο δὲν ἐζήτει ἀπὸ τὴν νεαρὰν γυναῖκα παρὰ νὰ εἶναι, κατὰ τὰς περιστάσεις, τερπνὴ ἀπόλαυσις διὰ τοὺς παρωμένους τοῦ ὀφθαλμοῦ· καὶ δὲν εἰμπόρεσε νὰ κρατήσῃ, ὅταν τὴν ἐπλησίασεν, εἰλικρινῆ ἐπιφώνησιν.

— Ὅσο ἐλευσινὸν ἄνθρωπον καὶ ἄν με κρίνῃς, μοῦ ἐπιτρέπεις, Ἰσαβέλλα νὰ σοῦ πῶ, πῶς εἶσαι θαυμασίως ντυμένη!

Ἀπῆντησε μ' ἓνα γοητευτικὸν μειδίαμα, ποῦ ἀνοιξεν τὰ βαθυρόδινα, τὰ λεπτότατα χεῖλη τῆς... Τὰ λεπτότατα, τὸ ἐσκέφθη πολλάκις αὐτὸ ὁ Ροβέρτος· αὐτὰ τὰ χεῖλη εἰμποροῦσαν νὰ ἦσαν πνευματώδη, ἐπαγωγὰ, ἀλλ' οὐδέποτε θὰ ἠδύναντο ν' ἀγαπήσουν.

— Σὺς ἐπιτρέπεται τὸ φιλοφρόνημα ἐπειδὴ γνωρίζω πῶς εἴσθε εἰδήμων, εἶπεν, τείνουσα τὴν χεῖρα εἰς τὸν νέον διὰ νὰ τὸν ἀποχαιρετήσῃ...

Παραλλήλως καὶ εἰς τὴν ἄκρην τοῦ πεζοδρομίου ἦτον πράγματι σταματημένη ἡ ἀμαξία τῆς, κ' ἐφαίνοντο μέσ' ἀπὸ τὰ τζάμια τῆς δύο μικραὶ παιδικαὶ κεφαλαί.

— Τὸ γληγορότερον, ἔ Ροβέρτε! Δὲν θὰ φύγῃς βέβαια μυστηριωδῶς διὰ τὸ Vevey χωρὶς ν' ἄλθῃς νὰ μᾶς ἀποχαιρετήσῃς!

— Διὰ τὸ Vevey; λοιπὸν ἐκεῖ ἀπεφασίσατε νὰ μὲ στείλετε ὀριστικῶς!

— Καὶ γιατί ὅχι! Ἐκεῖ θαῦρετε, ὅπως μοῦ φαίνεται, τὴ Σάντα-Μαρία σας, ἐν τῷ προσώπῳ μᾶς οἰασθήποτε Ἀγγλίδος καὶ θὰ ἔχετε ὡς πεδίον παρατηρήσεων τὸ σαλόνι τῆς Καs Grouville. Ἀκουσέ με καὶ θὰ μ' εὐχαριστῇς στὸ γυρισμό σου... καλὴ ἀντάμωσι.

— Καλὴ ἀντάμωσι, ἐπανελάθει ἐκεῖνος.

Ἵπεκλίθη ἐδαφιαίως ἐμπρὸς τῆς, ἐθώπευσε τὶς δύο μικροῦλες, ποὺ ἐκάθηντο στὸ ἀμάξι μὲ σοβαρότητα, ἔκλεισε τὴν θύρα, καὶ ὁ ἀμαξήλατῃς ἐξεκίνησε ἀλόγῳ του,

Ἐμείνε μίαν στιγμὴν ἀκίνητος παρακολουθῶν ἀφρημένως τὸ κουπὲ ποῦ ἐμακρύνετο μεσ' ἀπὸ τὸ τσάμι τῆς θύρας παρετήρησε διὰ τελευταίαν φορὰν λεπτὴν σκιαγραφίαν παιδίου, κομψὴν κατατομὴν γυναικὸς καὶ ἔπειτα ἐξηφανίσθη τὸ διπλὸ αὐτὸ ὄραμα. Ἐπιτα ἤρχισε νὰ κατεβαίνει τὰ Ἠλύσια πεδία, ρεμβώδης, καὶ ἀφῆνων τὸν νοῦν του νὰ τρέχῃ πρὸς τὸ ἐπικείμενον διὰ τὴν Ἑλβετίαν ταξίδι του, τὸ ὁποῖον, ἐκ τῶν προτέρων ἀπελάμβανε παραδόξως, διὰ μόνον τὴν ἰδέαν πῶς θὰ γλυτώσῃ τέλος ἀπὸ τὸν πυρετῶδῃ ἐκεῖνον κ' ἐγκόσμιον παρισινὸν βίον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀποκάμῃ — τόσον διότι εἶχε δοκιμάσῃ αὐτόν, ὅσον καὶ διότι τὸν εἶχε σπουδάσῃ μὲ ἐμβριθεῖαν ἀνηλεῆ. Ἀ! πόσον τὰς ἐγνώριζε ἐκεῖνες τὰς γυναῖκες τοῦ κόσμου, ποὺ ἐνασχολοῦνται μόνον διὰ τοὺς θριάμβους τῆς καλλονῆς των, διὰ τὰς ἀντιζηλίας των, τὰς

ραδιουργίας των· και εἶναι παραδομένες ὅλες σὲ μιὰ ζῶν τεχνητὴν, πλαστὴν ὁμοίαν μὲ τὸν βίον τῶν πολυτῶν καὶ ἀβρῶν ἐκείνων φυτῶν ποὺ ἀναπτύσσονται μέσα στὰ θερμοκήπια!

Πόσες φορές, ἐξερχόμενος ἀπὸ κῆποιον ἐσπερίδα ὅπου εἶχε πάγρη ἢ διὰ νὰ σπουδάσῃ, ἡ ἀπλούστατα διὰ νὰ ἐκπληρώσῃ κοινωνικὴν ὑποχρέωσιν, ἐννοιωθεὶς πῶς τὸν κατελάμβανε πικρὰ περιφρόνησις δι' ἐκείνην τὴν τεχνικὴν ἀτμοσφαῖραν, ποὺ ἐξενεύριζε μὲ τὴ χλιαρότητά της, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν μέσα ἐκινουῦντο ἄνδρες τοῦ διακεκριμένου κύκλου καὶ γυναῖκες ἐπεράστως κομψαί.

(Ἐπεται συνέχεια.)

ΑΙΣΘΗΤΙΚΟΤΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ

ΑΙΣΘΗΜΑ ΕΝ ΤΟΙΣ ΖΩΙΣ

Ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ «Public Opinion» τὸ ἐπόμενον ἀξιολόγητος ἀρθρὶδιον.

Στεροῦνται ἄρα γε τὰ ζῶα αἰσθητικότητος; Ἡ ὑπαρξὶς λεπτῆς ἢ ὀξείας αἰσθητικότητος εἶναι ἀναμφισβήτητος. Ἀλλὰ συνάμα ἡ αἰσθητικότης αὕτη εἶναι σπανία, εὐμετάβλητος, ἰδιότροπος, καὶ ὑποκειμενική· ἡ αὕτη εἰκὼν, τὸ αὐτὸ τεμάχιον μουσικῆς, τὸ αὐτὸ τεμάχιον γλυπτικῆς, τὸ αὐτὸ μνημεῖον διάφορον, ἐμποεῖ ἐντύπωσιν ἐπὶ τῆς αἰσθητικῆς ἐκάστου τῶν διαφόρων ἀνθρώπων καὶ λαῶν. Τὸ ζήτημα λοιπὸν εἶναι νὰ ὀρίσωμεν ἂν τὰ ζῶα κατέχουσιν κλίσεις τινὰς εἰς ἱκανὸν βαθμὶν δηλούσας ἔστω καὶ στοιχειώδη αἰσθησιν τοῦ ὁράου. Ἡ αἰσθησις αὕτη βεβαίως ὑπάρχει καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ ἀρνηθῇ τὴν ὑπαρξιν αὐτῆς· δὲν ὑπάρχει μὲν τοῦλάχιστον ἐπαισθητικῶς εἰς ὅλα τὰ ζῶα, τὰ δὲ κατέχοντα αὐτὴν ἐκδηλοῦσι πάλιν ταύτην κατὰ διαφόρους βαθμοὺς ἀλλ' ἀρκεῖ νὰ γνωρίζωμεν ὅτι ἡ ὑπαρξὶς αὐτῆς δύναται νὰ ἀναγνωρισθῇ. Ἐκ τῶν ζώων, ἰδίως τὰ πτηνὰ ἐπικρίσθησαν διὰ ταύτης. Ταῦτα εὐμοιροῦσι καλαισθητικῆς αἰσθήσεως τῶν ὁραίων χρωμάτων καὶ τῶν μελωδικῶν ἤχων· συχνότατα μάλιστα ἡ ὁραϊότης τοῦ περὶ ὡματος, ἢ ἡ εὐκαμψία τῶν φωνητικῶν ὀργάνων πτηνοῦ τινος μαγεύει καὶ ὑποδουλώνει ὅμοιον αὐτῷ πτηνόν. Ἐκτός τούτου ὑπάρχουσιν ἄλλα πτηνὰ δεικνύοντα τὴν αἰσθησιν ταύτην διὰ τρόπου λίαν παραδόξου. Ἐξ αὐτῶν εἶναι τὸ πτηνὸν Baya, ἔκτακτον δεικνύον πάθος πρὸς τὰ λαμπρὰ καὶ πεποικιλμένα ἀντικείμενα, ἐξ οὗ καὶ ἡ συνήθεια αὐτοῦ τοῦ κοσμεῖν τὴν εἴσοδον τῆς μετ' ἄκρας κομψότητος καὶ τέχνης ἐκτισμένης φωλεᾶς αὐτοῦ διὰ ποικίλων ἀντικειμένων ἅτινα πανταχόθεν καὶ κατὰ μικρὸν συνέλεξεν, πλήξαντα τυχὸν τὴν φαν-

τασίαν αὐτοῦ. Ἐν τοῖς ἀντικειμένοις τούτοις εὐρηγται καὶ ζωηρῶν χρωμάτων πτερά ἄλλων πτηνῶν, τεμάχια ὀστράκων, τεμάχια ρακῶν ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων βαδίζει τὸ πτηνὸν ὑπερφάνως καὶ μετὰ φανεράς εὐχαριστήσεως. Ἐπίσης καὶ τὰ ἔντομα κατέχουσι διακεκριμένην αἰσθητικότητα· δεικνύουσι π. χ. κλίσιν πρὸς τινὰ τῶν χρωμάτων, τὰ δὲ φυτὰ ἐκεῖνα ὧν ἡ γονιμοποίησις ἐκ τῶν ἐντόμων τούτων ἐξαρτᾶται ἐμφανίζουσι πικιλίαν χρωμάτων ὅπως διάφορον τῆς τῶν φυτῶν, ὧν ἡ γονιμοποίησις κατορθύεται διὰ τοῦ ἀνέμου. Καὶ οἱ μουσικοὶ δ' αὐτοὶ ἤχου ἐπιδρῶσιν οὐσιωδῶς ἐπὶ διαφόρων ζώων, ἅτινα ἔχουσι καὶ αὐτὰ τὰς προτιμήσεις καὶ ἀντιπαθείας των. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἡ αἰσθητικότης αὕτη δὲν εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένη παρ' αὐτοῖς ἀλλ' ὑφίσταται ἐν στοιχειώδει καταστάσει, καὶ ὅτι τὰ ζῶα δὲν διάκεινται ὅπως ἀδιαφόρως πρὸς τὰς ἐκδηλώσεις ἐκείνας αἰτίνες ἐμποιοῦσι ἐντύπωσιν παρ' ὁμῖν.

Ὁμοίως πλανῶνται καὶ οἱ ἀρνύμενοι τὴν ὑπαρξιν θρησκευτικοῦ παρὰ τοῖς ζώοις αἰσθήματος. Ἀναμφιβόλως ἡ θρησκεία παρὰ τοῖς ζώοις εὐρηγται ἐν πολλῷ κατωτέρῳ μοίρᾳ, ἀλλ' ἀκριβῶς παρατηροῦντες δυνάμεθα νὰ κατατάξωμεν τὴν θρησκείαν ἐκατομμυρίων ὅλων ἀνθρωπίνων ὄντων εἰς λίαν ὑψηλὴν κατηγορίαν· Ἀνάλυσον τὴν θρησκευτικὴν ἰδέαν, γύμνωσον αὐτὴν παντὸς σκοποῦ καὶ τῶν μετέπειτα συλληφθεισῶν ἰδεῶν καὶ τί εὕρισκεις; Φόβον καὶ ἀγάπην, ἐξ ὧν πηγάζουσιν ὑποταγή καὶ ἄλλα αἰσθήματα, ἅτινα μὴ γίνονται μετὰ τῶν δύο κυρίων συστατικῶν. Ὁ Κουατρεφάξ (Quatrefage) εἷς τῶν μεγάλων φυσιοδίφων τοῦ παρόντος αἰῶνος γράφει ὅτι «τὰ κατοικίδια ζῶα εἶναι εὐλαβεῖ διότι ὑπακούουσι τοῖς διὰ τῆς ῥάβδου ἢ τῆς ζαχαρέως ἀποπεινομένοις πρὸς αὐτά». Ἀλλὰχοῦ πάλιν γράφει «Οὐδέμια ἡ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ ἐπικίνδυνον τι ζῶον λατρεύοντος ἀγρίου καὶ τοῦ κυνός, ὅστις ταπεινῶνται εἰς τοὺς πόδας τοῦ κυρίου αὐτοῦ ἵνα λάβῃ συγχώρησιν τῷ σφάλματός του. Τὰ ζῶα σπεύδουσιν ἐν ἀνάγκῃ πρὸς τὸν ἄνθρωπον δι'